

Καύση νεκρών: Η επιβεβαίωση της αποτυχίας μας (Αρχιμανδρίτης Κύριλλος Κωστόπουλος, ιεροκήρυκας Ι. Μ. Πατρών, Δρ. Θεολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 11 Νοεμβρίου, 2019

Αυτές τις ημέρες ανακινήθηκε και πάλι το ζήτημα της [καύσεως των νεκρών](#) με αφορμή την επικείμενη κατασκευή αποτεφρωτηρίου στην περιοχή του Δήμου Πατρών (σχετικό αφιέρωμα στην «Πελοπόννησο» 6 /10/10). Γι' αυτό αισθάνομαι την ανάγκη ως Ορθόδοξος κληρικός και θεολόγος να παραθέσω την εκκλησιαστική και θεολογική άποψη ως προς το ακανθώδες ζήτημα της καύσεως ή μη των νεκρών.

Δεν θα ήθελα να αναφερθώ επί μακρών στις κρατούσες συνήθειες ως προς την στάση των ζώντων έναντι των νεκρών στους διαφόρους λαούς. Έγκριτοι επιστήμονες, ανθρωπολόγοι, αρχαιολόγοι κ.ά. με εκτενείς μελέτες τους έχουν αποδείξει ότι ο ενταφιασμός ήταν ο επικρατέστερος τρόπος μεταχείρισεως του νεκρού σώματος σχεδόν σε όλους τους λαούς. Στον Ελλαδικό χώρο κυρίαρχος τρόπος ταφής ήταν η εναπόθεση του νεκρού στη γη. Ωστόσο, υπάρχουν πληροφορίες για καύση νεκρών σωμάτων, πράξη η οποία επιβαλλόταν από έκτακτες συνθήκες πολέμου ή επιδημίας ή βεβιασμένης μετακίνησης σε άλλο τόπο και δεν αποτελούσε την επικρατούσα συνήθεια. Εξάλλου, όπως σημειώνει ο π. Στυλιανός Καρπαθίου, η ταφή των νεκρών αποτελεί πρωτογενές - αρχετυπικό στοιχείο της ανθρώπινης συνειδήσεως, που ξεχωρίζει τον άνθρωπο από τα άλλα έμβια όντα.

Ωστόσο, ο σύγχρονος Ορθόδοξος Έλληνας ανακινεί και πάλι το ζήτημα της καύσεως των νεκρών ως ελεύθερης επιλογής του καθενός που το επιθυμεί κατ' αρχήν (και την υποχρεωτική επιβολή της αργότερα;). Από ποιες αιτίες οδηγείται σε τέτοιου είδους θέσεις, διασπώντας μακραίωνη αλυσίδα παραδόσεως όχι μόνον Χριστιανικής, αλλά και Ελληνικής; Γιατί επιθυμεί να σβήσει τη μνήμη της ιστορικής πορείας ενός ανθρώπου, στερώντας του το μνήμα (ανάμνηση), το οποίο συνδέει την πρόσκαιρη αυτή ζωή με την αιώνια; Τόσο τρομακτικός έχει γίνει ο θάνατος για τον σύγχρονο «παντοκράτορα» άνθρωπο;

Αλλά ας προσπαθήσουμε να δούμε τα πράγματα από την αρχή.

Ο θάνατος εισήλθε στην ζωή του ανθρωπίνου γένους από την στιγμή που ο πρώτος άνθρωπος, ο Αδάμ, αμάρτησε και παράκουσε στο θέλημα του Θεού. «*Δι' ενός ανθρώπου η αμαρτία εις τον κόσμον εισήλθεν και διά της αμαρτίας ο θάνατος, και*

ούτως εις πάντας ανθρώπους ο θάνατος διήλθεν, εφ'ώ πάντες ήμαρτον» (Ρωμ. 5, 12).

Ο άνθρωπος πλάσθηκε από τον Θεό αθάνατος, αλλά η ελεύθερη επιλογή του ανθρώπου να πορευθεί δίχως τον Θεό άνοιξε «του θανάτου την είσοδον» (PG 46, 684A). Άρα την ευθύνη του θανάτου με όλες του τις προεκτάσεις (ασθένεια, πόνος, αγωνία, θλίψη κ.ό.κ.) χρεώνεται ο άνθρωπος και η δική του βούληση να διασπάσει την σχέση του με τον Δημιουργό του Θεό.

Με την Ενανθρώπιση Του ο Θεάνθρωπος Κύριος, με τον Σταυρικό θάνατο επί του Σταυρού και την Ανάστασή Του νικά τον θάνατο και δωρίζει στον άνθρωπο την δυνατότητα αυτής της νίκης και την εισδοχή του στην ουράνια μακαριότητα της Βασιλείας Του. Ο θάνατος πλέον γίνεται το άρμα που οδηγεί στην όντως ζωή. Δεν είναι φοβερός, αλλά ανίσχυρος να καταβάλει τον άνθρωπο. Καθίσταται προαγωγή από τα πρόσκαιρα στα αιώνια. Είναι κοίμηση και αναμονή για έγερση στην ατελεύτητη ζωή.

Η προσδοκία της Αναστάσεως δίνει αξία στο σώμα του ανθρώπου, το οποίο ως φορέας της θεωμένης ανθρωπίνης φύσεως του Θεανθρώπου Κυρίου, καθίσταται σεβαστό και εν ζωή και μετά θάνατον. Κι αυτό γιατί είναι καθαγιασμένο με το ιερό Βάπτισμα και γίνεται μέτοχο του Σώματος και του Αίματος του Χριστού μέσω του φρικτού Μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας. «Τα σώματα ημών μεταλαμβάνοντα της ευχαριστίας μηκέτι είναι φθαρτά, την ελπίδα της εις αιώνα αναστάσεως έχοντα» (Ειρηναίου, Κατάαιρ. SC 100, 7, 12-14).

Ο νεκρός κοιμάται προς ανατολάς, αναμένοντας τον ερχομό του Κυρίου. «Προς ανατολάς την σορόν κειμένην σχηματίζομεν, την ανάστασιν αυτώ διά του σχήματος προσημαίνοντες», τονίζει ο Ιερός Χρυσόστομος (PG 60, 725). Έτσι ο ενταφιασμός των σωμάτων γίνεται ένα ακοίμητο καντήλι εμπρός στην εικόνα της Αναστάσεως.

Στην Καινή Διαθήκη οι όροι «ενταφιασμός - ενταφιάζω» ανευρίσκονται τέσσερις φορές. Τις τρεις από αυτές (Ματθ. 26, 12. Μάρκ. 14, 8. Ιωάν. 12, 7) χρησιμοποιείται από τον Ίδιο τον Κύριο για τον δικό Του ενταφιασμό. Με αυτό τον τρόπο ο Ιησούς αποδέχεται και κηρύσσει την ταφή στην γη, την οποία αγιάζει με το Ίδιο το Πανάγιο Σώμα Του. [Πλήθος μαρτυριών από τις πηγές μπορεί να παρατεθούν προς επίρρωση των ανωτέρω, αλλά η στενότητα του χώρου το αποτρέπει].

Η αποτέφρωση, αν και δεν μπορεί να αποκλείσει την ανάσταση των σωμάτων, διακηρύσσει την άρνηση όλων των ανωτέρω και χλευάζει την αιώνια αλήθεια περί της ψυχοσωματικής υπάρξεως του ανθρώπου μετά θάνατον, απολυτοποιώντας την ύλη. Προσπαθεί να καταργήσει την

φυσική κατάληξη του χοϊκού ανθρωπίνου σώματος «εις την γήν, εξ ής ελήφθη» (Πρβλ. Γέν. 3, 19). Επιχειρεί να διασπάσει την από του Θεού Δημιουργό δοθείσα συγγένεια του ανθρώπου με την γη, η οποία είναι ταυτόχρονα η μήτρα και ο τάφος του ανθρωπίνου γένους «ότι γή εστί και εις γήν απελεύσεται» (Πρβλ. Γέν. 3, 19). «Μίαν δέ και την αυτήν είναι γήν· μητέρα και τάφον, εξ ής ελήφθημεν, και εις ήν αποστραφησόμεθα», μας λέγει ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος. (PG 36, 225B).

Εκείνος που επιλέγει την αποτέφρωση, στην ουσία αρνείται την υπόσταση του ανθρωπίνου σώματος ως δημιουργήματος του Θεού και ναού του Αγίου Πνεύματος (βλ. Α΄ Κορ. 3, 17. 6, 19-20) και διατρανώνει την αυτοδιάθεση αυτού κατά την βούληση του εμπαθούς και πεπερασμένου ανθρωπίνου νου, θεωρώντας ότι με τον αυθάδη και αλαζονικό αυτό τρόπο θα αποφύγει τις συνέπειες του επιγείου θανάτου.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να αυτοδιαθέτει το σώμα του (και εδώ τίθενται θέματα όπως η άμβλωση, η κλωνοποίηση, η ευθανασία), γιατί δεν του ανήκει (βλ. Α΄ Κορ. 7, 25. Β΄ Κορ. 6, 15-16). Είναι δημιούργημα του Θεού με την δυνατότητα της θεώσεως και αιωνίου υπάρξεως κοντά στον Δημιουργό του Θεό. «Τα μέλη του σώματος ημών, Χριστού μέλη μεμενηκότα, μεθέξουσι πάντως της παρ' αυτού ζωής τε και δόξης», κηρύσσει ο Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας (PG 74, 872A).

Ο άνθρωπος θα αναστηθεί με το σώμα του, έστω κι αν αυτό «εις ατμούς και κόνιν μεταβληθή τώ πυρί», κατά τον Άγιο Γρηγόριο Νύσσης (PG 44, 224D). Όμως, ενώ η ανάσταση είναι κοινή για όλους, δεν θα είναι όμοια για όλους. «Το αναστήναι, πάντων εστί ανθρώπων· ουχ ομοία πάσιν η ανάστασις». Μετά θάνατον θα υπάρχει για τον άνθρωπο είτε η ενσώματη δόξα κοντά στον Θεό είτε η ενσώματη βάσανος μέσα στον χώρο της απουσίας του Θεού (βλ. Κυρίλλου Ιεροσ. Κατ. Δ΄, PG 33, 493B).

Είναι αλήθεια, ταλαίπωρε σύγχρονε άνθρωπε, ότι χωρίς την αποδοχή της νίκης του θανάτου από τον Θεάνθρωπο Αναστημένο Χριστό κάθε ίχνος του θανάτου πρέπει να εξαφανισθεί. Οι νεοειδωλοάτρες της εποχής μας -όπως τους πρώτους αιώνες οι ειδωλοάτρες διώκτες των Χριστιανών απαγόρευαν την ταφή των Μαρτύρων- πιστεύουν ότι με την εξαφάνιση του νεκρού σώματος θα εξαφανίσουν και την πίστη στην Ανάσταση και στην αιώνια μετά θάνατον ζωή. Αλλοίμονο, αν η αιώνια αλήθεια του Ευαγγελίου μπορούσε να αποτεφρωθεί μέσα στην φθαρτή δύναμη ενός φούρνου!

Απλώς, για άλλη μία φορά ο άνθρωπος υπερεκτιμά τις δυνάμεις του, λησμονεί την παροδικότητα της ζωής, βυθίζοντας στη λήθη (αντίθετο του

«μνήμα», «μνημόσυνο», «μνημούρι», άρα ανάμνηση, ενθύμηση) καθετί που του θυμίζει το τέλος του πεπερασμένου επιγείου βίου του. Η λήκυθος με τα απομεινάρια της καύσεως -αν υπάρξει και αυτή- θα αποτελεί ένα διακοσμητικό στοιχείο στην άδεια από νόημα ζωή του. Το πρόβλημά του είναι υπαρξιακό και ηθικό. Αντιδρά αλαζονικά και αρνείται την αιώνια αλήθεια ότι δεν είναι αυθύπαρκτος και ότι χωρίς την Αυτούπαρξη, τον Θεό, δεν είναι όντως ελεύθερος. «Ου γάρ ελεύθεροί εσμενως ο θεός, αλλ' υπό την του θεού εσμεν εξουσίαν», η οποία μας απελευθερώνει από την φοβία του θανάτου, χαρίζοντάς μας την όντως ζωή.

Θέλεις να νικήσεις τον θάνατο; Μετανόησε. Αποκατάστησε την σχέση σου με τον Δημιουργό σου Θεό και τον συνάνθρωπο. Η μετάνοια αναστέλλει και καταργεί την ισχύ του θανάτου και τις προεκτάσεις του τόσο σ' αυτήν, όσο και στην μετά θάνατον ζωή. Άλλωστε, βασικός παιδαγωγικός ρόλος των κοιμητηρίων είναι και η μνήμη του θανάτου, η οποία απαλύνει κάθε αγριότητα αυτού του βίου, αν αναλογίζεται ο καθένας ότι η σημερινή ημέρα ίσως είναι η τελευταία του σε αυτή τη ζωή.

Η υπεύθυνη ιστορική έρευνα αναδεικνύει την αλήθεια ότι η καύση των νεκρών υπήρξε αποκύημα της ανάγκης. **Η σημερινή καύση των νεκρών είναι το απόλυτο σύμβολο του μηδενισμού.** Το αποτεφρωτήριο (crematorium [crematory], από το λατινικό cremare = κατακαίω, πυρπολώ) με την ανατριχιαστική βία του επί των νεκρών σωμάτων σηματοδοτεί την προσπάθεια του σημερινού ανθρώπου να σβήσει κάθε ίχνος της νευρωτικής φοβίας που του γέννησε η αποστασία του από τον Δημιουργό του Θεό. Χωρίς τον Θεό ο θάνατος είναι η φοβερότερη και τραγικότερη κατάληξη αυτής της αποτυχημένης και χωρίς νόημα ζωής. Άρα κάθε κατάλοιπό του πρέπει να εξαφανισθεί. Γι' αυτό και πολύ σωστά σύγχρονος ψυχίατρος έχει γράψει ότι η καύση αποτελεί ένα αυτοκτονικό ισοδύναμο σε επίπεδο φαντασιακό.

Όμως, *«ενώπιον των οφθαλμών του Θεού εσμέν, κάν θέλωμεν, κάν μή θέλωμεν».* **Η αλήθεια περί της αιωνίου ζωής δεν αποτεφρώνεται, δεν καταργείται, δεν εξαφανίζεται. Το μόνο που επιδιώκεται να απαλειφθεί είναι η ελπίδα, είναι η γνώση, είναι η αλήθεια ότι ο άνθρωπος είναι πλασμένος αθάνατος και προορισμένος να ζήσει αιώνια κοντά στον Δημιουργό του Θεό.**

(Πηγή: «Πελοπόννησος» 3/11/2019)